

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра правознавства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ

напрямок підготовки

«6.030401 Правознавство»

інститут, факультет, відділення

Інститут суспільства

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Захист прав дитини для студентів галузі знань 0304 «Право», напряму підготовки «6.030401 Правознавство»

Розробник:

Обловацька Наталія Олександрівна, викладач кафедри правознавства Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри правознавства Інституту суспільства.
Протокол від « 27 » серпня 2015 року № 1.

Завідувач кафедри правознавства

Грицяк І.А.

Соколовська С.В.

© Обловацька Н.О., 2015 р.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0304 «Право»	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки
	Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»	
Модулів – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»	Рік підготовки 4-й
Змістових модулів – 2		Семестр 8-й
		Лекції 16 год.
Загальна кількість годин – 72		Семінарські 12 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 7		Модульний контроль 4 год.
		Самостійна робота 40 год.
		Вид контролю Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета.

Метою вивчення дисципліни є підготовка професіоналів, які мають високу правосвідомість та правову культуру, володіють необхідними в їх наступній діяльності знаннями та практичними навичками для вирішення конкретних питань щодо захисту прав і свобод дитини; здатних самостійно орієнтуватися у законодавстві, що встановлює та гарантує прав і свободи дитини та уміло застосовувати його у практичній площині.

Завдання:

- вивчення правових підстав регулювання статусу дитини в Україні нормами національного та міжнародного права.
- оволодіння знаннями про систему прав дитини;
- опанування правового статусу системи органів, що приймають участь у забезпеченні прав дитини.
- вивчення правових норм, що врегульовують перебування дитини у сім'ї;
- опрацювання правового регулювання статусу дитини у різних суспільних відносинах;
- застосування законодавства для захисту прав дитини у екстремальних ситуаціях;
- використання міжнародних механізмів захисту прав дитини.

Навчальні результати / досягнення:

- застосовувати на практиці, узагальнювати і аналізувати нормативно-правовий матеріал законодавства, що регулює різні аспекти реалізації та захисту прав і свобод дитини;
- орієнтуватися в змінах та доповненнях до законодавства у цій сфері;
- знати основні нормативно-правові акти, які встановлюють та гарантують реалізацію прав і свобод дитини;
- знати проблеми та напрями вдосконалення відповідного законодавства;
- орієнтуватися у головних проблемах, що виникають при реалізації прав і свобод дитини;
- систему міжнародних документів, що встановлюють міжнародні правозахисні механізми прав дитини.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Р	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	МК
І півріччя								
Змістовий модуль І. Загальна частина								
1.	Права людини – права дитини	9	2	-	-	-	7	
2.	Основні права дитини	8	2	2	-	-	4	
3.	Дитина та сім'я	9	2	2	-	-	5	
4.	Дитина і суспільство	10	2	2	-	-	4	2
	Разом	36	8	6	-	-	20	2
Змістовий модуль ІІ. Особлива частина								
5.	Дитина в несприятливих умовах та екстремальних ситуаціях	9	2	2	-	-	5	
6.	Захист дітей, що належать до уразливих категорій населення	9	2	2	-	-	5	
7.	Правовий статус органів, що приймають участь у забезпеченні та захисті прав дитини	8	2	-	-	-	6	
8.	Міжнародні механізми захисту конституційних прав і свобод дитини	10	2	2	-	-	4	2
	Разом	36	8	6	-	-	20	2
	Разом за навчальним планом	72	16	12	-	-	40	4

4. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Лекція.

Права людини – права дитини (2 год.)

Тематичний план:

1. Місце прав дитини у системі прав і свобод людини і громадянина.
2. Поняття дитини та зміст її правового статусу у законодавстві України.
3. Міжнародно-правове регулювання статусу дитини.

Основні поняття теми:

Права дитини, неповнолітня особа, дитина.

Лекція.

Основні права дитини (2 год.)

Тематичний план:

1. Особисті і громадянські права дітей.
2. Політичні та соціальні права дітей в Україні.
3. Економічні права дітей.
4. Культурні права дітей.

Основні поняття теми:

Свобода розвитку дитини, рівність дітей, права дитини

Семінар.

Основні права дитини (2 год.)

Тематичний план:

1. Право на життя та охорону здоров'я.
2. Право дитини на вільне висловлення думки та отримання інформації.
3. Право на захист від усіх форм насильства.
4. Право на освіту для дітей.

Основні поняття теми:

Охорона здоров'я, насильство, освітній заклад, інформація.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.

4. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – ст. 86.
5. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом від 15.10.1975 № ETS85 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – ст. 166.
6. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) від 27.11.2008 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 69, № 18. – ст. 726.
7. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1, ст. 205.
8. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 № ETSN192 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – стаття 3356.
9. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
10. Сторчак Н.А. Права дитини в Україні [Навчально-методичний посібник]. – Миколаїв: МОППО, 2009. – 161с.
11. Соціально-педагогічні основи захисту прав дитини: навч.- метод. посіб./ С. В. Зінченко, М. В. Євсюкова, О. А. Калашник [та ін.]; за заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. - К: Скайдек, 2008. - 224 с.
12. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник.— К.: Атіка.— 2001.— 176 с/
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.
14. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. К.: Час Друку, 2011. - 260 с.

Лекція. **Дитина та сім'я (2 год.)**

Тематичний план:

1. Права та обов'язки батьків та дітей в Україні.
2. Державна допомога сім'ям з дітьми.
3. Заходи і гарантії забезпечення виконання рішення суду про реалізацію права дитини на контакт.

Основні поняття теми:

Сім'я, опікуни, піклувальники, батьки.

Семінар. **Дитина та сім'я (2 год.)**

Тематичний план:

1. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини.
2. Розлучення дитини з сім'єю. Право дитини на контакт з батьками, які проживають окремо.
3. Право дитини на майно. Право дитини на житло.

Основні поняття теми:

Охорона здоров'я, насильство, освітній заклад, інформація.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.
4. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. К.: Час Друку, 2011. - 260 с.
5. Сторчак Н.А. Права дитини в Україні [Навчально-методичний посібник]. – Миколаїв: МОІППО, 2009. – 161с.
6. Соціально-педагогічні основи захисту прав дитини: навч.- метод. посіб./ С. В. Зінченко, М. В. Євсюкова, О. А. Калашник [та ін.]; за заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. - К: Скайдек, 2008. - 224 с.
7. Про затвердження Порядку повернення до України позбавлених батьківського піклування дітей, які є громадянами України : постанова Кабінету Міністрів України № 569 від 23 квітня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 17. – ст. 84.
8. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу : постанова Кабінету Міністрів України № 564 від 26 квітня 2002 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – ст. 12.
9. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю : постанова Кабінету Міністрів України № 565 від 26 квітня 2002 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – ст. 19.
10. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : постанова Кабінету Міністрів України № 866 від 24 вересня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 76. – ст. 47.
11. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом від 15.10.1975 № ETS85 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – ст. 166.
12. Деякі питання надання одноразової грошової допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування : постанова Кабінету Міністрів України № 146 від 5 березня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 18. – стор. 144.

Лекція.

Дитина і суспільство (2 год.)

Тематичний план:

1. Право на освіту і залучення дитини до національної та світової культури.
2. Право дітей на працю.
3. Право на об'єднання в дитячі та молодіжні організації.

Основні поняття теми:

Робота, освіта, об'єднання громадян.

Семінар.

Дитина і суспільство (2 год.)

Тематичний план:

1. Право на освіту дітей.
2. Особливості перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері

розваг, або закладах громадського харчування.

3. Дитина і праця. Право на зайняття підприємницькою діяльністю
4. Право на об'єднання в дитячі та молодіжні організації.

Основні поняття теми:

Охорона здоров'я, насильство, освітній заклад, інформація.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.
4. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. К.: Час Друку, 2011. - 260 с.
5. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : указ Президента України № 597/2011 від 24 травня 2011 року // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 16. – ст. 73.
6. Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року : закон України № 1065-VI від 5 березня 2009 року // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 29. – ст.395.
7. Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей : указ Президента України № 312/2013 від 1 червня 2013 року // Офіційний вісник Президента України. – 2013. – № 16, ст. 6
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів: закон України № 4844-VI від 24 травня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 16. – ст. 867.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони реклами, спонсорства та стимулювання продажу тютюнових виробів : закон України № 3778-VI від 22 вересня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 21. – ст. 866.
10. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999 № N 182 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_166>.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 1-212-20) від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст. 1122

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Лекція.

Дитина в несприятливих умовах та екстремальних ситуаціях. (2год.)

Тематичний план:

1. Утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та безпритульних дітей.

2. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
3. Захист прав дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку.
4. Захист дітей, які постраждали внаслідок стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф.

Основні поняття теми:

Сиріцтво, безпритульність, інвалідність, стихійне лихо, аварія, катастрофа.

Семінарське заняття.

Дитина в несприятливих умовах та екстремальних ситуаціях. (2 год.)

План заняття:

1. Утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та безпритульних дітей.
2. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
3. Захист прав дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку.
4. Заклади для дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку.
5. Державна допомога дітям, ураженим ВІЛ-інфекцією, та дітям, хворим на інші невиліковні та тяжкі хвороби.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.
4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: закон України № 2342-IV від 13 січня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – ст. 267.
5. Про затвердження Державної цільової соціальної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : постанова Кабінету Міністрів України № 1242 від 17 жовтня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 80. – ст. 101.
6. Про затвердження Порядку надання одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення 18-річного віку : постанова Кабінету Міністрів України № 823 від 25 серпня 2005 року // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 35. – ст. 2116.
7. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : указ Президента України № 609/2012 від 22 жовтня 2012 року // Офіційний вісник Президента України. – 2012. – № 30. – ст. 19.
8. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року: Указ Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 81- Ст.3255

Лекція.

Захист дітей, що належать до уразливих категорій населення. (2 год.)

Тематичний план:

1. Захист дітей-біженців та дітей, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
2. Захист дитини від незаконного переміщення.
3. Захист прав дитини на особисту свободу.
4. Захист прав дитини в спеціальних навчально-виховних закладах для неповнолітніх, які потребують особливих умов виховання.

Основні поняття теми:

Біженець, незаконне переміщення, особиста свобода, спеціальні навчально-виховні заклади.

Семінарське заняття.

Захист дітей, що належать до уразливих категорій населення. (2 год.)

План заняття:

1. Захист від експлуатації дітей.
2. Правові основи запобігання торгівлі дітьми.
3. Захист дітей-біженців та дітей, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
4. Захист прав дитини в спеціальних навчально-виховних закладах для неповнолітніх, які потребують особливих умов виховання.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.
4. Про затвердження Порядку повернення дітей-іноземців до місць їх постійного проживання : постанова Кабінету Міністрів України № 1432 від 26 вересня 2002 року // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 39. – ст. 1817.
5. Про затвердження Порядку повернення до України позбавлених батьківського піклування дітей, які є громадянами України : постанова Кабінету Міністрів України № 569 від 23 квітня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 17. – ст. 84.
6. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 65. – ст. 107.
7. вісник України. – 2007. – № 91. – стаття 3356.
8. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 35. – ст. 268.
9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – ст. 131.
10. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : закон України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – ст.. 35.

Лекція.

Правовий статус органів, що приймають участь у забезпеченні та захисті прав дитини. (2 год.)

Тематичний план:

1. Роль законодавчої та виконавчої гілки влади у забезпеченні прав дитини в Україні.
2. Державний комітет України у справах сім'ї та молоді.
3. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.
4. Уповноважений Президента України з прав дитини.

Основні поняття теми:

Державна політика, стандарти прав людини, компетенція.

Лекція.

Міжнародні механізми захисту конституційних прав і свобод дитини. (2 год.)

Тематичний план:

1. Діяльність Організації Об'єднаних Націй у напрямі захисту прав дитини.
2. Функціонування конвенційного контрольного механізму захисту прав дитини. Європейська система захисту прав людини.
3. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дитини.

Основні поняття теми:

ООН, міжнародні стандарти, правові позиції, Європейський суд з прав людини.

Семінарське заняття.

Міжнародні механізми захисту конституційних прав і свобод дитини. (2 год.)

План заняття:

1. Комітет ООН із прав дитини.
2. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
3. Значимість Європейської конвенції про захист прав і основних свобод.
4. Організація та функціонування Європейського суду з прав людини.
5. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дитини.

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України . – 2001. – №30. – ст. 142.
3. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf>.
4. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 17. – ст. 451.
5. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – ст. 86.
6. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом від 15.10.1975 № ETS85 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – ст. 166.
7. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) від 27.11.2008 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 69, № 18. – ст. 726.

8. Заключні спостереження Комітету ООН по Україні // Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/unicef_ukraine_2007.html>.
9. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1, ст. 205.
10. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 14. – ст. 340.
11. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 24. – ст. 862.
12. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999 № N 182 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_166>.
13. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 65. – ст. 107.
14. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 № ETSN192 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – стаття 3356.
15. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 35. – ст. 268.
16. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 11. – ст. 328.

5. Навчально-методична карта дисципліни «Податкове право»

Разом: 72 год. З них: лекції (16 год.), семінарські заняття (12 год.), самостійна робота (40 год.), модульний контроль (4 год.), підсумковий контроль – залік.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА				Змістовий модуль II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА			
Лекції (теми, бали)	Лекція 1	Лекція 2	Лекція 3	Лекція 4	Лекція5	Лекція 6	Лекція 7	Лекція 8
Семінарські заняття (теми, бали)		Семінар 1 (1 бал)	Семінар 2 (1 бал)	Семінар 3 (1 бал)	Семінар 4 (1 бал)	Семінар 5 (1 бал)		Семінар 6 (1 бал)
Практичні заняття (теми, бали)								
Модульні КР	25 балів				25 балів			
СР (бали)	10 балів							
Реферат	20 балів							
Поточний контроль (вид, бали)		10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів		10 балів
Підсумковий контроль (вид, бали)	Залік 100 балів							

6. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль І. Загальна частина (20 год)			
Права людини – права дитини (7 год.)	опитування, тестування, розв’язання задач, підготовка конспекту до теми	5	3-й
Основні права дитини (4 год.)			
Дитина та сім’я (5 год.)			
Дитина і суспільство(4 год.)			
Змістовий модуль ІІ. Особлива частина (20 год)			
Дитина в несприятливих умовах та екстремальних ситуаціях (5 год.)	опитування, тестування, розв’язання задач, підготовка конспекту до теми	5	8-й
Захист дітей, що належать до уразливих категорій населення (5 год.)			
Правовий статус органів, що приймають участь у забезпеченні та захисті прав дитини (6 год.)			
Міжнародні механізми захисту конституційних прав і свобод дитини (4 год.)			
Разом: 40год.		10	

7. Написання реферату

Метою Реферату є перевірка у студентів навиків роботи з першоджерелами, вміння орієнтуватися в законодавстві України, самостійно робити висновки з проблематики, яка була висвітлена в ІНДЗ.

Змістом написання реферату є завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу на основі знань, умінь, навичок які студенти отримали під час занять і охоплюють декілька тем або весь курс.

Орієнтовна структура Реферату:

- титульний аркуш;
- план (зміст роботи із позначенням сторінок);
- вступ (обґрунтування актуальності обраної теми);
- основна частина;
- висновки;
- список використаної літератури.

Вимоги до оформлення реферату:

Обсяг реферату має бути в межах 12-15 сторінок комп'ютерного набору (або від руки 15-18 сторінок) без списку літератури та додатків.

Усі розділи і підрозділи, що є у плані, повинні бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: лівий – не менше 20 мм; правий – 15 мм; верхній – 15 мм; нижній – 15 мм. Текст у комп'ютерному варіанті виконується шрифтом - Times New Roman, розміром –14, інтервалом між рядків – 1,5. При написанні від руки потрібно дотримуватись зазначених берегів і не перевищувати інтервал між рядками більш 2.

Порядковий номер проставляється праворуч у верхньому куті сторінки. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому порядковий номер не ставиться. Він проставляється на наступній сторінці далі по порядку.

Розділи або глави нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи – цифрою розділу і підрозділу через крапку. Наприклад, якщо розділ буде другим, то він позначається: Розділ 2: ... (далі йде назва розділу), а відповідно перший підрозділ цього розділу: 2.1. (далі йде назва підрозділу) і так далі за порядком до наступного розділу.

Список використаної літератури повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватись вимог державного стандарту. Кожний бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв творів. Бібліографічні записи повинні мати порядкову нумерацію. Посилання на літературу робляться в тексті з позначенням їх порядкового номера в списку і сторінок через кому в прямокутних дужках. Наприклад: [6, 123], або на декілька підряд сторінок [7, 34-37]. Якщо посилання робиться на ціле джерело без зазначення конкретних сторінок, то вказується лише порядковий номер у списку в прямокутних дужках. Наприклад: [10]. Якщо на декілька джерел, то цифри номеру йдуть через крапку з комою. Наприклад: [10; 15] або [7;10;12].

Критерії оцінювання Реферату:

№ зп	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1	Вибір теми, проблеми, прогалині в законодавстві	2
2	Рівень висвітлення проблеми і пропозиції щодо їх вирішення, усунення	7
3	Захист	6
Разом		15 балів

Оцінка з реферату є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Захист прав дитини».

Теми рефератів:

1. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо захисту прав дитини.
2. Право дитини на майно.
3. Право дитини на житло.
4. Право на життя та охорону здоров'я.
5. Право на ім'я та громадянство.
6. Право на достатній життєвий рівень.
7. Право дитини на вільне висловлення думки та отримання інформації.
8. Повага поглядів дітей.
9. Право на захист від усіх форм насильства.
10. Рівне відношення до всіх дітей.
11. Право на освіту.
12. Право на здоров'я.
13. Міжнародно-правове регулювання статусу дитини.
14. Правосуддя для дітей.
15. Історія погляду на місце дитини в суспільстві.
16. Уповноважений Президента України з прав дитини.
17. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.
18. Захист прав дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку.
19. Діяльність Організації Об'єднаних Націй у напрямі захисту прав дитини.
20. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
21. Захист прав дитини в спеціальних навчально-виховних закладах для неповнолітніх, які потребують особливих умов виховання.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ.Б.Д.ГРІНЧЕНКА

Кафедра правознавства

Реферат

З (назва предмету)

Тема : «_____»

Студента (студентки)
Факультету _____ курсу
Прізвище, ім'я

Київ - 2016

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) За джерелом інформації:
 - *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
 - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
 - *Практичні*: вправи.
- 2) За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
- 3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
- 4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Вивчення дисципліни здійснюється за машинним варіантом з організацією занять у спеціалізованих комп'ютерних залах, де кожний студент отримує можливість навчатись безпосередньо на індивідуальному робочому місці, обладнаному персональним комп'ютером.

9. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного контролю

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4
2	Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	3	30	3	30
5	Індивідуальне завдання	30	-	-	-	-
6	Опрацювання фахових видань	10	-	-	-	-
7	Написання реферату	15	-	-	1	15
8	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (MB)	-	-	67	-	82
	Разом	149				
	Коефіцієнт	0,671				
	Підсумковий бал	100				

Шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

10. Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- Опорні конспекти лекцій.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
- Презентації.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Деякі питання надання одноразової грошової допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування : постанова Кабінету Міністрів України № 146 від 5 березня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 18. – стор. 144.
2. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 17. – ст. 451.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – ст. 86.
4. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом від 15.10.1975 № ETS85 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 51. – ст. 166.
5. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) від 27.11.2008 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 69, № 18. – ст. 726.
6. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 № 5464-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1983. – № 28. – ст. 573.
7. Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав дитини для України // Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/unicef_ukraine_2002.html>.
8. Заклучні спостереження Комітету ООН по Україні // Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/unicef_ukraine_2007.html>.
9. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // // Режим доступу : <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/print1382993540045352>>.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 1-212-20) від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст. 1122
11. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1, ст. 205.

12. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 14. – ст. 340.
13. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 24. – ст. 862.
14. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999 № N 182 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_166>.
15. Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 65. – ст. 107.
16. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 № ETSN192 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – стаття 3356.
17. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 35. – ст. 268.
18. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 11. – ст. 328.
19. Конституція України від 28.06.96 р. // ВВРУ. – 1996. – №30. – Ст.141.
20. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – ст. 131.
21. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : постанова Кабінету Міністрів України № 866 від 24 вересня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 76. – ст. 47.
22. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини : указ Президента України № 811/2011 від 11 серпня 2011 року // Режим доступу : <<http://www.president.gov.ua/documents/13858.html>>.
23. Про виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей : постанова Кабінету Міністрів України № 952 від 10 липня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 28. – ст. 173.
24. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів: закон України № 4844-VI від 24 травня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 16. – ст. 867.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони реклами, спонсорства та стимулювання продажу тютюнових виробів : закон України № 3778-VI від 22 вересня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 21. – ст. 866.
26. Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей : указ Президента України № 312/2013 від 1 червня 2013 року // Офіційний вісник Президента України. – 2013. – № 16, ст. 6
27. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: закон України № 2342-IV від 13 січня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – ст. 267.
28. Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року : закон України № 1065-VI від 5 березня 2009 року // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 29. – ст.395.

29. Про затвердження Державної цільової соціальної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : постанова Кабінету Міністрів України № 1242 від 17 жовтня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 80. – ст. 101.
30. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу : постанова Кабінету Міністрів України № 564 від 26 квітня 2002 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – ст. 12.
31. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю : постанова Кабінету Міністрів України № 565 від 26 квітня 2002 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – ст. 19.
32. Про затвердження Порядку надання одноразової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення 18-річного віку : постанова Кабінету Міністрів України № 823 від 25 серпня 2005 року // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 35. – ст. 2116.
33. Про затвердження Порядку повернення дітей-іноземців до місць їх постійного проживання : постанова Кабінету Міністрів України № 1432 від 26 вересня 2002 року // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 39. – ст. 1817.
34. Про затвердження Порядку повернення до України позбавлених батьківського піклування дітей, які є громадянами України : постанова Кабінету Міністрів України № 569 від 23 квітня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 17. – ст. 84.
35. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : постанова Кабінету Міністрів України № 905 від 8 жовтня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 79. – ст. 126.
36. Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей : указ Президента України № 411/2008 від 5 травня 2008 року // Офіційний вісник Президента України. – 2008. – № 18. – ст. 77.
37. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : указ Президента України № 597/2011 від 24 травня 2011 року // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 16. – ст. 73.
38. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року : указ Президента України № 609/2012 від 22 жовтня 2012 року // Офіційний вісник Президента України. – 2012. – № 30. – ст. 19.
39. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : закон України № 20/95-ВР від 24 січня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – ст. 35.
40. Про охорону дитинства : закон України від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №30. – ст. 142.
41. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей : указ Президента України № 1086/2005 від 11 липня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – ст. 26.
42. Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні : указ Президента України № 1163/2011 від 16 грудня 2011 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 101. – ст. 9.
43. Про попередження насильства в сім'ї : закон України № 2789-III від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – ст.70.

44. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини : указ Президента України від 11.08.2011 № 811/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 63. – ст. 7.
45. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – ст.135.
46. Факультативний протокол до Конвенції щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії від 01.01.2000 // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_b09>.
47. Факультативний протокол до Конвенції щодо участі у збройних конфліктах від 01.01.2000 // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_795>.
48. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – ст.356.
49. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – ст.492.

Базова:

1. Сторчак Н.А. Права дитини в Україні [Навчально-методичний посібник]. – Миколаїв: МОІППО, 2009. – 161с.
2. Соціально-педагогічні основи захисту прав дитини: навч.- метод. посіб./ С. В. Зінченко, М. В. Євсюкова, О. А. Калашник [та ін.]; за заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. - К: Скайдек, 2008. - 224 с.
3. Права людини для дітей: посібник для вчителів та тренерів / Денисенко Л. В., Дзюбій О. А. К.: Час Друку, 2011. - 260 с.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник.— К.: Атіка.— 2001.— 176 с/
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с.

Допоміжна:

1. Андрусишин Б.І., Гуз А.М. Проблеми сучасного стану прав дитини в Україні. / Б.І.Андрусишин, А.М.Гуз // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право. Зб. наук. праць. – 2012. – Випуск 19. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова. – С. 123-131
2. Гончаренко О.М. право на стабільний розвиток та права дитини за умов глобалізації. /О.М.Гончаренко/ Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. Серія: Право та державне управління. – 2011. - № 3. - С. 42-45
3. Максименко О.В. Цінність дитини в сучасному суспільстві. /О.В. Максименко/ Філософські та методологічні проблеми права. – 2012. - №1(3). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Fmpp/2012_1/maksim.htm
4. Опольська Н.М. Принципи правового захисту дитини. /Н.М.Опольська/ Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.:Ін-т держави і права НАН України ім. В.М.Корецького – 2011 р. – Вип. 51. – С.40-45
5. Опольська Н.М. Становлення прав дитини в Україні як об'єкта конституційно - правового регулювання. /Н.М.Опольська/ Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. - № 3(89). -

6. Права дитини. Виклад фактів / Харківська правозахисна група. – Харків: Фоліо, 2004. – 36 с.
7. Право на батьківство в рішеннях Європейського суду з прав людини // Правовий тиждень. – Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&&newsid=122042>.
8. Про Національну стратегію профілактики соціального сирітства на період до 2020 року: Указ Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. - № 81- Ст.3255
9. Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні: Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Режим доступу : http://www.ombudsman.gov.ua/ru/images/stories/07022011/S_Dopovid_4.pdf.
10. Шульц О.А. Права дитини як категорія сучасного конституційного права. /О.А.Шульц// Часопис Київського університету права. – 2009. - № 9. - С.91-96.

12. Інформаційні ресурси

<http://www.humanium.org/en> - Humanium for Children's Rights

www.un.org.ua/ua - Представництво ООН в Україні

www.ombudsman.gov.ua – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

<http://www.president.gov.ua/content/pravadytyny.html> - Уповноважений Президента України з прав дитини

www.khpg.org – Інформаційний портал Харківської правозахисної групи (ХПГ)

www.la-strada.org.ua/ - Міжнародний жіночий правозахисний центр